

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Fejlesztő nevelés-oktatás

Szent István Körúti Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola,
Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola

OM: 036045

Jászberény

2025.

Fejlesztő nevelés-oktatás

“A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók – mint a kommunikáció, a mozgás, a megismerő funkciók, az érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet.”

“A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók (továbbiakban: súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók) esetében a leggyakrabban a súlyos kommunikációs zavar, a különböző súlyosságú mozgásszervi fogyatékoság (mozgáskorlátozottság) és a különböző súlyosságú értelmi fogyatékoság (intellektuális képességzavar) igen változatos kombinációit találjuk. Ezek mellett előfordulhat látási fogyatékoság (látássérülés), hallási fogyatékoság (hallássérülés), figyelemzavar, magatartás-szabályozási zavar, autizmus spektrumzavar, továbbá egyéb társuló rendellenességek (pl. epilepszia). A fenti funkciózavarok egyedi kombinációinak köszönhetően egyénileg nagyon változó igényű személyiségekkel találkozunk. Ebből következően a tanulócsoport összetétele rendkívül heterogén lehet.” (SNI Irányelvek)

A fejlesztő nevelés-oktatás a tanév rendjéhez igazodó, a tankötelezettség teljes időtartama alatt rehabilitációs célú, az elért fejlődési szakaszokat követő egységes folyamat. A nevelés-oktatás fejlesztési területeinek tartalma tanítási évfolyamokra nem tagolódik, a pedagógiai munka szakaszolása a tevékenység tartalmi kínálatának életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó strukturálásában, koncentrikus bővítésében jelenik meg.

A rehabilitációs pedagógiai fejlesztőmunka kidolgozása a köznevelési intézmények pedagógiai programjához hasonlóan történik. Alapja elsősorban a Súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének irányelve, amely figyelembe veszi a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, a 2020-as és a Sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának irányelve vonatkozó részeit is.

Jogsabályi háttér

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv. (továbbiakban Nkt.) 15. §(2):

Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdve, hogy tankötelessé válik, fejlesztő nevelés-oktatásban vesz részt.

A fejlesztő nevelés-oktatást a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézmény látja el egyéni vagy csoportos formában

a) saját intézményében külön erre a célra létrehozott csoportban,

b) otthoni ellátás keretében,

c) abban az intézményben, amely a gyermek ápolását, gondozását ellátja.32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

Célok

A rehabilitációs pedagógiai program iskolai körülmények között olyan fejlesztést nyújt, mely törekszik képessé tenni a tanulókat szűkebb és tágabb környezetük egyre bővülő megismerésére, saját életük mindennapi élményeinek megélésére, és az ezekben való egyre tevékenyebb részvételre, továbbá egyszerű társas kapcsolatok kialakítására és fenntartására, aminek eredményeképpen jobb minőségű életet élhetnek.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelés-oktatásának céljai:

- A személyiség sokoldalú fejlesztése
- Az egyéni képességek, fejlettség mellett elérhető legnagyobb önállóság feltételeinek megteremtése
- A gyerekek speciális szükségleteinek megfelelő fejlesztő nevelési-oktatási feltételek biztosítása
- A tanulók szüleivel partneri kapcsolat kialakítása
- Szakmai fejlődés, módszertani sokszínűség
- Pontos adatszolgáltatás, naprakész dokumentációk készítése

A fejlesztő nevelés-oktatás szervezése során figyelembe veendő főbb szempontok:

- a tanulók kötődése a tárgyakhoz és a jelenhez
- cselekvéses tanulás
- tevékenységek tanulása kis lépésekben
- tevékenységtanulás speciális irányítással
- a tanulási motiváció kialakítása és fenntartása

Feladatok

- A tanulók bemeneti és év közbeni mérésének elvégzése, félévkor és év végén az értékelési feladatok elvégzése
- Elemi szintű ismeretek elsajátíttatása szűkebb és tágabb környezetünk jelenségeiről.
- A kommunikáció egyénenként változó lehetőségeinek feltérképezése, a tanulók állandó ösztönzése a számukra lehetséges önkifejezési módok tudatos alkalmazására, gyakorlására.
- A tanulók mozgásállapotának lehetőség szerinti javítása, a meglévő funkciók állandó fejlesztése, az önállóan kivitelezhető mozgások adta lehetőségek folyamatos kihasználása.
- A szociális készségek, társas kapcsolatok, elemi magatartási formák megismertetése.
- Szabadidős és játéktevékenységekben való aktív részvétel elősegítése.
- Szoros kapcsolattartás a szülőkkel, gondozókkal a tanulók eredményes fejlesztése, a szülő-gyermek, gondozó-gyermek kapcsolat segítése érdekében.
- A súlyosan, halmozottan sérült tanulók épen maradt funkcióira alapozva a sérült funkciók fejlesztése, egyéni lehetőségek szerint a kidolgozott fejlesztési program, egyéni fejlesztési tervek alapján.

Pedagógiai elvek

- A fejlesztés a lehetőségekhez képest minden esetben játékosan, konkrét tapasztalatok, valósághű szemléltetés útján történjen.
- Az egyéni adottságok figyelembevétele, ennek megfelelően: - egyéni fejlesztési terv elkészítésénél - egyéni foglalkozások keretében és - csoportban differenciáltan.
- A team – munka rendszeres és hatékony legyen.
- A szülőkkel, gondozókkal való kapcsolattartás lehetőleg napi kapcsolatot, állandó információcserét jelentsen.
- Tanulásszervezési alapelv: a különböző fejlesztést végző pedagógusok száma a lehető legkevesebb legyen, mivel a személyes kötődések és a szoros team munka fokozzák az eredményességet.

Fejlesztő nevelés-oktatás habilitációs és rehabilitációs program autizmussal élő súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára

A halmozottan sérült autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók:

Az autizmus spektrum zavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Ezek lehetnek:

- értelmi fogyatékoság (mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar),
- beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékoság,
- viselkedésproblémák (főleg, ha azok súlyosak, pl. agresszió, önbántalmazás).

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket összehangolni.

Az irányelvek útmutatásai alapján elengedhetetlen, hogy

- A súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulók a szükségleteiknek és fogyatékságaik struktúrájának megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek
- A fejlesztő nevelés-oktatás keretében, a közösségi nevelés mellett kiemelt hangsúlyt kapjon az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárs kapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban
- A napirend tudatos szervezésével a sokoldalú tapasztalatszerzés, a szociális tanulás feltételeinek biztosítása
- Érvényesüljön:
- A kommunikáció és az interakció elve
- A normalizáció és a participáció elve
- A komplexitás, a személyiségközpontúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve
- A kooperáció és a tudatosság elve
- A differenciálás és az individualizáció elve

Ennek megfelelően a fejlesztő nevelés-oktatásban részt vevő tanulók heti 20 órában vesznek részt tevékenységekben, mely lehetőséget ad az egyéni fejlesztésre.

Tevékenységszervezés:

- Kommunikáció
- Kreativitásra, játékokra, szabadidős tevékenységekre nevelés

- Érzelmi és szociális nevelés
- Ember és természet
- Önkiszolgálás, egészséges életmódra nevelés
- Mozgásnevelés

A fejlesztő nevelés- oktatás fejlesztési területei

I. Kommunikáció

- Beszédszervek ügyesítése, passzív tornáztatása
- Beszédkésztetés erősítése
- Hangutánzások
- Passzív szókincs bővítése
- Beszéd- és nagymozgások összekapcsolása
- Beszédre való odafigyelés, reagálás, kifejezőképesség és közlési képességjavítása, stabilizálása
- Hallási figyelem fejlesztése, differenciálása
- Beszéd megértése, verbális irányíthatóság kialakítása – saját névre való odafigyelés, egyszerű kérések teljesítése gesztussal, majd gesztus nélkül, szituációk, bonyolultabb kérések megértése
- Igen-nem jelzés bővítése

II. Mozgásnevelés

- Alapmozgások kialakítása, korrigálása
- Nagymozgás finommozgások fejlesztése
- Spontán mozgásfejlődés támogatása
- Saját test megélésének elősegítése
- Az utánzókézség fejlesztése
- Az érző és mozgató funkciók, valamint ezek integrációjának sokoldalú fejlesztése
- A szenzomotoros ismeretszerzési lehetőségek javítása
- Manipulációs készség, vizuomotoros koordináció fejlesztése
- Mozgásos tapasztalatszerzésre építve az elemi mozgáskultúra kialakítása
- Mozgásos sikerélményekre alapozva az önismeret fejlesztése, önbizalomnövelése
- Szociabilitás

III. Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése

- Figyelem, megfigyelőképesség
- Érzékelés-észlelés
- Emlékezet
- Gondolkodási funkciók
- Szomatikus ingerlés
- Veszitbuláris ingerlés
- Vibratorikus ingerlés
- Akusztiko-vibratorikus ingerlés
- Akusztikus érzékelést fejlesztő feladatok
- Taktilis orientálódás
- Szaglási érzékelés
- Ízlelési érzékelés
- Vizuális érzékelés

IV. Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységekre nevelés

- A tanuló befogadóképességének megfelelően tegye lehetővé azirodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek, mesék, rövid történetek) megismerését, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismerését és átélését;
- Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók - amennyiben képességeik ezt lehetővé teszik - elsajátítsák a kézműves technikák alapvető fogásait;
- Tegye lehetővé, hogy a tanulók különböző játékos tevékenységek során (festékkel csöpögtetni, kézzel, lábbal, szájjal képeket rajzolni, színes port húzni, grafitot szétdörzsölni, gyurmát szétnyomni) érzékelhessenek különböző formákat, tér- és színhatásokat, és közreműködhessenek különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában;
- Használja ki, hogy a közösen kialakított terek lehetőséget nyújtanak számos tapasztalat (szoros, tágas, otthonos, csendes stb.) megélésére; tegye lehetővé, hogy minél többet kísérletezhessenek a tanulók a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is, a későbbiek során pedig ezek jelenjenek meg, mint önálló szabadidős tevékenységek.

V. *Érzelmi és szociális nevelés*

- Az önkifejezés lehetőségeinek megismertetése
- Az én-tudat fejlődésének segítése (énkép kialakítása)
- Lehetőség biztosítása a különféle élmények és érzelmek megélésére, kifejezésére
- Az élmények és a velük kapcsolatos érzelmek értelmezésében, kezelésében való segítségnyújtás
- A gyerekek képessé tétele más emberek hangulatának, érzelmeinek felismerésére, és az arra való reagálásra (pl. együtt örülés, vigasztalás)
- A motiváció erősítése
- Az együttműködési készség fejlesztése
- A közösségi magatartás kialakítása (felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek viszonylatban)
- A helyes viselkedési formák megismertetése, elsajátíttatása
- Dramatikus technikák és a bábjáték alapjainak megtanítása

A csoportos és az egyéni tevékenységek arányának helyes megválasztása az életkor, a szociális érettség, a fogyatékoságok és a pillanatnyi szükségletek szempontjainak figyelembevételével és mérlegelésével.

A közösséghez való tartozás élményeinek közvetítése a csoportos foglalkozásokon keresztül, a következők:

- közös éneklés, zenélés, játék öröme
- mások sikerének öröme
- „mindenki egyformán fontos” élménye
- „valamit közösen létrehozni” élménye
- kortársakkal való kapcsolat öröme

Kétszemélyes helyzetekben

- „most egyedül én vagyok a fontos”
- teljes elfogadottság
- osztatlan figyelem élményének közvetítése
- pozitív, reális énkép kialakítása a tanulók értelmi szintjének megfelelően
- döntési helyzetek teremtése, melyekben a tanulók szabadon választhatnak tevékenységek, játékok, ételek, stb. közül, valamint ezek biztosítása

- reális és egységes, a tanulók állapotához, ugyanakkor életkorához is a lehető legjobban igazodó elvárások kialakítása, megismertetése
- kommunikációs eszközök és technikák biztosítása és alkalmazása

VI. Önkiszolgálásra és egészséges életmódra

- A gyermek folyamatosan egyre nagyobb önállóságra tegyen szert az egyes tevékenységek végzése során
- Fejlesztő ápolás-gondozás
- Verbális utasítások a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése
- Testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek ruhadarabokviszonyának felismerése
- Speciális szükségleteknek megfelelő komfortérzés kialakítása
- Társadalmilag elfogadott viselkedési formák elsajátítása
- Téri tájékozódás segítése
- A mindennapi élethez szükséges életvezetési ismeretek, készségek, háztartási ismeretek elsajátítása, alkalmazása